

Feministinen väkivaltatutkimus: akateeminen liike ja ongelmallinen teoria

■ Janne Kivivuori

Perheväkivalta on vakava yhteiskunnallinen ongelma (Haapasalo 2008, 43–64; Salmi ym. 2009). Se on viimeisen parin vuosikymmenen aikana nousut yhteiskunnalliseen keskusteluun. Feministisellä kansalaisliikkeellä on ollut keskeinen rooli ja tärkeä ansio tässä kehityksessä. Liike on nostanut ongelmaa yleiseen tietoisuuteen ja vaatinut päättäjiä toimenpiteitä ilmiön torjunnan tehostamiseksi. Radikaalfeministinen aate on vaikuttanut voimakkaasti myös väkivallan tutkimukseen, synnyttäen niin kutsutun feministisen väkivaltatutkimuksen suuntauksen (Keskinen 2010, 245). Kyseinen suuntaus on muodostunut maamme yliopistoissa yleisimmäksi oppisisällöksi niille yhteiskuntatieteen opiskelijoille, jotka ovat kiinnostuneet väkivallasta ja sen selittämisestä. Suuntaus näkee väkivallan sellaisen sukupuolijärjestelmän seurauksena, jossa miehillä on enemmän valtaa kuin naisilla. Arvioin tässä artikkelissa kriittisesti kyseistä lähestymistapaa ja sen taustalla olevaa tutkimusnäyttöä. Koska tieteellisten suuntausten kritiikissä on tärkeää kohdistaa huomio alan parhaimpaan tutkimukseen, olen valinnut kohteeksi ensisijaisesti teoksia, joita on käytetty oppikirjoina tiedeyliopistoissamme.

Käsittelen tässä artikkelissa feminististä *väkivaltatutkimusta*, en feminismiä kansalaisliikkeenä tai akateemista feminististä sukupuolentutkimusta laajemmin (kuten esim. Niemelä & Tammisalo 2006). Jos ilmaisun ytimekkyyden vuoksi käytän lyhempää ilmaisua ”feministinen”, se viittaa tässä artikkelissa aina ja vain feministiseen väkivaltatutkimukseen. On silti paikallaan todeta, että rikollisuus ja väkivalta ovat olleet viimeisten vuosikymmenten aikana varsin keskeisiä teemoja feministiselle liikkeelle (MacMillan 2007; Gruber 2007). Myös Suomessa feministinen väkivaltatutkimus on akateeminen liike,

joka on voimistunut merkittävästi 1990-luvun alkupuolelta aivan viime vuosiin asti. Useimmissa yliopistojemme sukupuolentutkimuksen laitoksissa tai opintokokonaisuuksissa on erillinen väkivaltatutkimuksen osio, jonka kirjallisuus tyyppillisesti edustaa feministisen väkivaltatutkimuksen näkökulmaa.

Tutkimuksen aatteellinen lähtökohta

Feministinen väkivaltatutkimus lähtee oletuksesta, että sen käsitys väkivallasta on tosi. Niinpä Suvi Keskinen toteaa, että hänen käsittelynsä ”painottuu aineiston jäsentämiseen teoreettisen kehkeyksen mukaisesti” (Keskinen 2005, 60). Lisäksi hän toteaa paikantavansa itsensä ”feministisen tutkijan positioon”, johon ”liittyvien sitoumusten eksplikoiminen vie suuren osan väitöskirjatekstistä” (Keskinen 2005, 138). Lopulta hän kirjoittaa suoraan, että ”sitoudun sellaiseen ajattelutapaan, jonka mukaan *aineistosta itsestään ei nouse mitään siellä olevia tuloksia*, vaan ne rakentuvat tutkijan *teoreettisten lähtökohtien* ja käytettyjen menetelmien myötä” (Keskinen 2005, 148, korostus lisätty). Tämä on yleinen konstruktionistinen lähtökohta feministisessä väkivaltatutkimuksessa. Siis: empiirisen aineiston ei katsota määräävän tutkimuksen tuloksia, vaan tutkimus on tarkoitettu kuvittamaan tutkijan jo valmiiksi hyväksymiä teoreettisia lähtökohtia. Jopa itse diskurssin käsittekin voidaan määritellä tutkijan tarpeiden mukaan (Keskinen 2005, 153; ks. myös Niemi-Kiesiläinen 2004, 21–22).

Feministiset väkivaltatutkijat ilmeisesti olettavat, että muut tutkijat toimivat samalla tavalla kuin he itse. Niinpä Marita Husso väittää, että ei-feministiset perheväkivallan tutkijat ovat ottaneet ”lähtökohdakseen” sen, että aikuiset perheenjäsenet ovat yhtä lailla väkivaltaisia (Husso

2003, 41). Hän ilmeisesti katsoo, että empiirinen (ei-feministinen) väkivaltatutkimus ”edellyttää” väkivallan olevan molemminpuolista (Husso 2003, 43). Näin ei tietenkään ole. Empiirinen väkivallan tutkimus ei ”käsitteellisesti” edellytä tulostensa olevan tosia, vaan nojautuu havaintoihin. Myös Keskinen pitää väkivallan selittämistä muilla tekijöillä väkivallan ”määrittelynä” (Keskinen 2005, 239), ilmeisesti luullen, että muiden ongelmien ja väkivallan välinen korrelaatio olisi joki *a priori* tehty määritelmä eikä empiirinen tulos. Tämä on ilmeinen väärinkäsitys.

Feministisen väkivaltatutkimuksen suhde tietoon on räätälöity oikeuttamaan aatteellisia lähtökohtia. Kyse on ”näkökulman asettamisesta” ja tutkimuskohteen määrittelystä ”tietystä perspektiivistä”. Näkökulman (engl. *standpoint*) rooli on tässä keskeinen. Näkökulman ottaminen erotetaan ideologisuudesta väittämällä, että kyse ei ole ideologiasta, ja selittämällä, että objektiivinen, näkökulmaton tutkimus on mahdotonta. Näkökulman valintaa perustellaan paitsi empiristisellä tarkkuudella myös hedelmällisyydellä. Tiedon pätevyuden arvioinnissa puhutaan ”vaihtoehtoisista validiteetin kuvauksista”, joissa tietoa arvioidaan ”myös sen mahdollisten seurausten ja käytettävyyden kannalta”. Tiedon pätevyys liitetään siihen, ”keille ja minkälaiseen toimintaan se suuntautuu” ja ”minkälaista toimintaa tutkimuksen varaan voidaan perustaa ja keiden näkökulmaa tieto edustaa”. (Ronkainen ym. 2011, 74–77, 135.) Tiedon arvioinnin kriteeriksi nousee sen yhtäpitävyys olemassa olevan tradition kanssa. Saatetaan puhua tiedeyhteisön kontrollista, mutta tiedeyhteisö määritetty tarvittaessa kapeaksi: yleiset arviointikriteerit korvautuvat sillä, ”kuinka tietynlaisia tutkimustekniikoita hyödyntävät tutkimusyhteisöt itse määrittävät ja standardisoivat tietoa” (mt. 137, korostus lisätty). Laajasti ymmärretyn tiedeyhteisön arviointi korvautuu osatradition sisäisellä kontrollilla, ja tiedon arviointi perustetaan tarkoituksenmukaisuuteen totuuden korrespondenssiteorian asemesta. Samaa linjaa tukee ”käsitteiden” nostaminen keskeiseen rooliin. Tieteelliset tulkinnot ovat ”valitun teoreettisen näkökulman kautta rakennettuja käsitteellistysiksi” (mt. 146).

Kielellinen käänne

Feministinen väkivaltatutkimus korostaa voimakkaasti väkivaltaa koskevien diskurssien ja puhetapojen tutkimista; suuntaus on osa niin kutsuttua kielellistä käännettä (Husso 2003, 28; Keskinen 2010, 246). Feminismissä kielellinen painotus liittyy relativistiseen tiedekäsitykseen, jonka mukaan tietoväitteitä ei voi erotella tosiin ja epätosiin, ja siksi arvioinnin perusteeksi jää väitteiden poliittis-moraalinen sisältö. Niinpä Husso kuvaa metodiaan ”uudelleen kirjoittamiseksi” ja toteaa ”konstruoivansa” aineistonsa kirjoituksista ”kertomuksia”. Hän vetoaa siihen, että ”sosiaalitieteissä kaikki on tulkintaa” ja siihen, että ”pohjimmiltaan kyse on erilaisista näkemyksistä, eikä mikään puhu itsensä puolesta” (Husso 2003, 33). Uudelleen kirjoittamisella ja merkitysten historiallisuudella feministit tarkoittavat sitä, että he näkevät tieteen tehtävänä ”käsitepolitiikan” eli ihmisten käyttämien sanojen vaihtamisen (vrt. esim. Husso 2003, 59, loppuviite 8). Husso ilmaisee tämän myös niin, että ”ensisijaisen tärkeää on siten se, millaista todellisuutta parisuhdeväkivallasta ja sen osapuolista tuotetaan” (Husso 2003, 96).

Feministinen väkivaltatutkimus tarkastelee ihmisen psykologisia ominaisuuksia, kuten esimerkiksi mustasukkaisuutta ja alttiutta parisuhdekumppanin kontrolliin, ”puhetapoina” ja ”myytteinä” (Husso 2003, 94). Tämä on kyseenalainen lähtökohta, koska kyse on vahvoista ihmisluontoon kuuluvista psykologisista alttiuksista. Niinpä Keskinen (2005, 273; myös 288) ehdotus ”rakkauskurssien kyseenalaisuudesta” on tolkuton. Myös heti perään tuleva lause, jonka mukaan ”mustasukkaisuuden käsitteelle löytyy vaihtoehtoja”, kieli totaalises-ta hämmennyksestä siitä, mikä on psykologista todellisuutta ja mikä kulttuurista puhetta. Se myös osoittaa äärimmäistä utooppisuutta: ajatellaan, että sanoja vaihtamalla ja ”käsitteitä” manipuloimalla voidaan olennaisesti vaikuttaa itse käyttäytymisilmiöihin.

Konstruktioismin hengessä toistetaan ajatusta, että sukupuolella viitataan yhteiskunnallisesti ja kulttuurisesti tuotettuun sukupuoleen, ei biologiaan. Otetaan esimerkiksi vaikkapa Suvi

Ronkaisen ja Sari Näreen (2008, 22) monimutkainen lause: ”Sukupuolen tuottamiseen liittyvä dynamiikka näkyy väkivaltarikosten sekä naisten että miesten tekemän ja kokeman väkivallan tyypillisinä piirteinä kuvastaen sitä, millaista toimijuutta sukupuoli rakentaa.” Lauseella viitataan siihen, että miehet tekevät enemmän väkivaltarikoksia kuin naiset; se, että tämä joutu- tuisi kulttuurisesti konstruoituneen sukupuolen ”rakentamasta toimijuudesta”, on määritelmä eikä perustu lisätietoon koskien hyvin tunnettua väkivaltarikosten sukupuolijakaumaa.

Suomessa vaikutusvaltainen feministinen väkivaltatutkija Jeff Hearn toteaa valaisevasti, että jälkistrukturalistiset lähestymistavat väkivaltaan ”kuulustelevat eron ideaa” (*interrogate the idea of difference*, Hearn 1998, 34). Yhtä valaisevas- ti Keskinen toteaa, että hän lähestyy ”toimijuut- ta subjektin moninaisuuden kautta” ja painottaa ”diskurssien kanssa neuvottelemisen näkökulmaa sekä subjektipositioihin asettumisen aktiivisuut- ta” (Keskinen 2005, 42, myös 52, 123, 323). Puhe siitä, että ihmiset ”kuulustelevat” diskurssija tai ”neuvottelevat” diskurssien tai konstruktioiden kanssa, on kliseistä, sosiaaliseen konstruktionis- miin liittyvää yliopistoslangia, joka ei tuo mitään lisää ilmiöiden ymmärtämiseen. Puheesta syntyy absurdi vaikutelma, että diskurssi tai konstruktio olisi itsessään ihmiseen rinnastuva olio, jota voi kuulustella tai jonka kanssa voi neuvotella. Femi- nistinen väkivaltatutkimus ei kuitenkaan käytä tällaista kieltä huumorina, vaan ilmeisesti tuollai- nen kirjoitustapa on suuntauksen piirissä tietee- linen meriitti.

Hearn kuitenkin toteaa, että väkivallalla on kielestä riippumaton olemassaolo, se ei ole vain ”sosiaalinen konstruktio” (Hearn 1998, 61, 65; myös Keskinen 2005, 39). Nähdäkseni feminis- tisten väkivaltatutkijoiden tapa käyttää kielellis- tä käännettä hyväkseen on jossain määrin kak- sinaismoralistista. He puhuvat väkivaltaisesta käyttäytymisestä oikeastaan joka rivillä, mutta voivat koko ajan vetäytyä diskurssianalyysin tar- joamaan siilipuolustukseen, jonka mukaan he tutkivat vain puhetta, ei käyttäytymistä. Niinpä esimerkiksi Keskinen (2005) tutkii perheam- mattilaisten *puhetta* diskurssianalyttisesti,

mutta on erittäin karkäs arvioimaan diskurssien *vastaavuutta todellisuuteen*. Niinpä hän kirjoit- taa, että diskurssit eivät ”riittävän laajalti” käsit- tele ”väkivaltatyön kannalta keskeisiä ilmiöitä”, että diskurssissa on siten ”aukkoja”, ja että ne voivat ”hämärtää kuvaa” väkivallasta (Keskinen 2005, 172, 349). Näin kirjoittaessaan hän vertaa sosiaalityöntekijöiden näkemyksiä empiiriseen todellisuuteen ja itse ilmiöihin. On *episteemistä kaksinaismoralismia*, jos toisaalta sitoudutaan näkökulmakonstruktionismiin ja toisaalta katsotaan joidenkin ryhmien konstruktioiden olevan virheellisiä, tai sanotaan että yhteiskunta salailee tosia tietoja.

Puhetapojen oletetut seuraukset totuuden arvioinnin kriteerinä

Empiirisen tutkimuksen sijasta feministinen väkivaltatutkimus korostaa väitteiden ja puheta- pojen moraalisi- poliittisia seurauksia. Keskinen nosti tutkimuksessaan näkyvästi esiin kysymyk- sen, mitä seurauksia diskurssilla on (Keskinen 2005, 117). Husso korosti, että ”käsitteellisil- lä valinnoilla” on merkittäviä seurauksia mm. sosiaalipolitiikalle (Husso 2003, 42). Puhetapo- jen ja selitysmallien seurausten korostaminen on johdonmukaista, kun lähtökohdaksi on valittu radikaali konstruktionismi. Sen mukaan tutki- jasta riippumaton todellisuus ei rajoita tuloksia; siten tutkimuksia ja tietoväitteitä ei voi arvioi- da pohtimalla niiden näytön riittävyttä; ja siksi arviointiperustaksi nousevat poliittiset ja muut seuraukset. Esimerkiksi Keskinen kuvaa erilaisia puhetapoja ja erittelee sitten niiden ”ongelmia” korostamalla seurauksia. Erityisesti ei-feminis- tisillä puheta-voilla on näköjään paljon kielteisiä seurauksia. Yhtenä esimerkkinä on traumateo- ria, joka korostaa naisiin kohdistuvan väkivallan kielteisiä seurauksia; Keskinen arvostelee sitä potentiaalisten seurausten kautta arvelen, että traumojen käsittelyllä voi olla ”toimijuutta hei- kentäviä seurauksia” (Keskinen 2005, 169, 308). Pohdinta ei punnitse väitettä traumojen todelli- suudesta, vaan pohtii, miten niitä koskevat käsi- tykset vaikuttavat toimintamotivaatioon.

Nähdäkseni diskurssianalyysin funktiona feministisessä väkivaltatutkimuksessa on mah-

dollistaa omista poikkeavien tieteellisten käsitysten moralisoiva arvostelu ottamatta kantaa niitä tukevaan empiiriseen näyttöön. Niinpä Husso kirjoittaa, että väkivallan tekijöiden ja uhrien "ajatellaan helposti olevan" alkoholisteja, häiriintyneitä tai sosiaalisesti kyvyttömiä. Sitten hän jatkaa, että "nämä ajattelutavat antavat mahdollisuuden ohittaa väkivalta läsnä olevana ongelmana ja mieltää se satunnaiseksi poikkeamaksi" (Husso 2003, 45). Feministit eivät siis kysy, *pitääkö paikkansa*, että parisuhdeväkivalta johtuu (myös) alkoholista tai yksilökohtaisista ominaisuuksista, vaan hylkäävät nämä vaihtoehdot hypoteesit viittaamalla niiden oletettuihin poliittisiin seurauksiin. Myös Hearn arvioi empiiristen tieteiden tuloksia varoittamalla niiden käytöstä toiminnan selittelyä; hän katsoo, että väkivallan selittäminen vie huomion tekijän moraaliselta vastuulta. Hän arvioi todellisuutta kuvaavia väitteitä niiden poliittisen hyödyllisyyden ja haitallisuuden näkökulmasta, ikään kuin voisimme valita tosiksi määritellyt kuvaukset ja selitykset poliittisen tarkoituksenmukaisuuden kautta ("*politically usefu*l"). Hän puhuu selitysten ja ilmiöiden *syiden kuulustelemisesta* niiden poliittisten seurausten selvittämiseksi. (Hearn 1998, 5, 14, 31.)

Peittelyn ja vastustuksen salaliitto

Feministisen väkivaltatutkimuksen keskeinen ristiriita on tämä: toisaalta sitoudutaan näkökulmakonstruktionismiin, mutta toisaalta sitoudutaan ajatukseen, että feminismi paljastaa haitallisten diskurssien alta todellisuuden. Alan tutkijat ovat kirjoittaneet paljon siitä, miten diskurssit, kulttuuripiirteet ja käytännöt *peittelevät* väkivallan todellisuutta. Niinpä Husso selittää, että "yhteiskunnallisia järjestyksiä ylläpitävä 'valikoiva sokeus', se että 'ei nähdä vaikka nähdään', on mahdollistanut parisuhdeväkivallan kieltämisen ja ulossulkemisen – ja sitten myös sen jatkumisen". (Husso 2003, 67.) Ronkainen ja Näre kirjoittavat "ideologisesta vimmasta", jolla "sukupuolen merkitystä pyritään vähättelemään", ja liittävät ilmiön "emotionaaliseen torjuntaan" (Ronkainen & Näre 2008, 26). Myös Keskinen katsoo että väkivallan muut selitys-

mallit pyrkivät "siirtämään huomiota pois väkivallasta" ja paheksuu sitä, että väkivallan taustalla nähdään olevan muita, sitä aiheuttavia syitä (Keskinen 2005, 204, 231).

Muut tutkimustraditiot, ja erityisesti syiden empiirinen tutkimus, määrittävät feminististen väkivaltatutkijoiden visioissa jonkinlaiseksi salailevaksi juoneksi. Niinpä esimerkiksi Hearn (1998, 20) selittää, että muut kuin feministiset selitykset välttelevät väkivallan todellisuutta selittämällä sitä muilla tekijöillä kuin väkivallalla itsellään. Kritiikki on absurdi, koska selittäminen viittaa aina syyn ja seurauksen eroon; jos tätä ei voi tehdä, jäljelle jää vain itse ilmiön moraalinen paheksunta. Tilanne olisi vastaava, jos lääketieteessä olisi koulukunta, joka vastustaisi esimerkiksi keuhkosyövän riskin selittämistä tupakoinnin kaltaisella riskitekijällä julistaen, että tupakoinnin tarkastelu riskitekijänä "vie huomiota itse sairaudelta" ja sen moraalisen olemuksen pohdinnalta. On hyvin absurdi – mutta feministiselle väkivaltatutkimukselle tyyppillinen – ajatus, että ilmiöiden syiden tutkimus vie huomiota kyseiseltä ilmiöltä.

Peittelyväite yhdistetään usein muiden tieteellisten teorioiden kritiikkiin ilman empiiristä arviointia. Niinpä alkoholiin ja sosiaaliseen huono-osaisuuteen viittaavia selityksiä voidaan arvostella väittämällä, että niiden avulla peitellään parisuhdeväkivaltaa (vrt. Husso 2003, 69). Perheiden ongelmien erilaiset syyt kuvataan ideologiseksi verhoksi, joka peittää ja sumentaa perustavan syyn (väkivallan) näkemistä; sosiaalityöntekijät "joutuvat neuvottelemaan diskurssien kanssa" nähdäkseen niiden takana olevan fundamentaalisen todellisuuden, miehen naiseen kohdistaman väkivallan (Keskinen 2008, 319–321). Samalla muut väkivallan tutkijat paitisi feministit määrittäytyvät moraalittomiksi väkivallan peittelijöiksi.

Peittelyn salaliiton kuvaaminen on innoittanut feministejä huomattavaan käsiteakrobatiaan. He käyttävät mielellään Näreen keksimää uudissananaa "näkömätöntäminen", joka viittaa "tiedostamattomiin prosesseihin perustuvaan havaintojen torjuntaan" (Keskinen 2008, 311). Lisäksi puhutaan väkivallan vähättelystä, väistelystä ja

kieltämisestä (Husso 2003, 70–71, 77). Farssinomainen piirre tässä salaliittoteoriassa on, että sitä säestetään freudilaisilla käsityksillä tiedostamattomasta torjunnasta. Ronkaisen ja Näreen mukaan lööppijulkisuudessa uhreja ”esitellään toisiksi, mikä edistää taipumustamme torjua haavoittuvuutta myös itessämme” (Ronkainen & Näre 2008, 15). Ilmeisesti viime kädessä torjunnan kohteena on ”*kylyttömäksi mielletty kohtu*” (Husso 2003, 87; korostus lisätty). Husso toteaa myös, että ”abjektin ulossulkeminen” on mahdollistanut ”taantumuksellisten yhteiskunta- ja sukupuolijärjestysten” aiheuttaman kärsimyksen ”piilossa pysymisen ja jatkumisen” (Husso 2003, 88). Siis: parisuhdeväkivaltaa peitellään, koska psykodynaamiset voimat estävät feminististen teorioiden totuuden hyväksymistä. Näin feministinen teoria rakentuu suljetuksi aatejärjestelmäksi, joka tulkitsee itsensä vastaisen näytön ja kritiikin itsensä tueksi.

Selityksen ja selittelyn sekoittaminen

Selittämisen ja selittelyn sekoittaminen keskenään on feministisessä väkivaltatutkimuksessa yleinen virhe. Manööverin tarkoituksena on hylätä muut väkivallan selitykset kuin feminismin oma selitys ilman, että joudutaan viittaamaan empiiriseen näyttöön. Peruskuvio on yksinkertainen: kaikki muut väkivallan selitykset toimivat väkivallan selittelyinä ja puolustelutapoina, joten feminismin selitys on ainoa seurauksiltaan hyödyllinen selitys. Näin feministisen teorian väitetty paremmuus saadaan irrotettua empiirisen näytön arvioinnista.

Jo Hearn korosti toistuvasti kirjassaan, että psykologiset ja sosiaaliset selitykset vievät huomiota itse ongelmalta ja että väkivaltaiset henkilöt voivat käyttää kyseisiä selityksiä omina perusteluinaan väkivallan harjoittamisessa. Hän kirjoitti, että jotkut väkivaltaiset miehet voivat olla kietoutuneita ”todellisuuden sosiaaliseen hahmottamiseen” (*societal view of reality*) eivätkä siksi ymmärrä olevansa väkivaltaisia (Hearn 1998, 72). Myös ihmisten psykologisia ongelmia Hearn eritteli väkivaltaisten henkilöiden selittelytapoina ja katsoi, että väkivallan selitykset ”auttavat väkivallan uusintamisessa yhteisössä”

(s. 82, 122, 105–145, 183, vrt. s. 213). Hän siis syytti väkivallan sosiaalisia ja psykologisia selityksiä väkivallan aiheuttajiksi.

Suomalaiset tutkijat ovat jatkaneet samalla linjalla. Niinpä Ronkainen ja Näre katsovat, että ”väkivaltaa on pyritty ymmärtämään selittämällä ja rationalisoimalla väkivallan tekemistä” ja vihjaavat, että yksilötasoinen selittäminen voi aiheuttaa väkivaltaa (Ronkainen & Näre, 12, 15–16). Myös Leo Nyqvist (2008, 153) paheksuu ”tekijän patologisoimista”. Husso (2003, 68) selittää röyhkeästi, että parisuhde- ja perheväkivaltaan puuttumista on estänyt muun muassa ”väkivallan syiden yksilöllisiin ominaisuuksiin ja yksilöllisiin olosuhteisiin kytkeminen”. Haitallisina selityksinä hän luettelee paitsi naisen käyttäytymiseen viittaavat selitykset myös miesten mustasukkaisuuteen, kontrollin tasoon, stressiin ja alkoholinkäyttöön viittaavat selitykset (ks. myös mt. 69, 98). Myös Emmi Lattu toteaa absurdisti, että mustasukkaisuudesta ”muodostuu yhteiskunnallinen ongelma silloin kun sitä käytetään rikollisen käyttäytymisen selittäjänä” (Lattu 2008, 174; samoin ks. Keskinen 2005, 76). Myös naisten väkivaltaisuutta tutkiessaan feministit sekoittavat koko ajan selittämisen ja ”puhetapojen” käytön selittelyinä (Lattu 2008, 176). Keskinen kritisoi alkoholin väärinkäytön roolin esiin nostamista seurausargumenteilla (Keskinen 2005, 234), vaikka päihdehoito todennäköisesti vähentäisi väkivaltaa.

Selityksen ja selittelyn sekoittaminen on feministeille keino halveksua aidosti tieteellisiä tutkimussuuntauksia. He eivät pysty välttämään edes suoraa pilkantekoa. Niinpä selittävästä tutkimuksesta puhuttaessa ”selittäminen” saatetaan asettaa lainausmerkkeihin (Hearn 1998, 27). Englanninkielisessä ilmaisussa empiirisestä tutkimuksesta saatetaan käyttää ilmaisua *malestream*, joka on muunnos sanasta *mainstream*, valtavirta (Hearn 1998, 43, 53, 66). Empiiriset käyttäytymistieteet halutaan tällä sanaleikillä sitoa miessukupuoleen, halventaen niitä lukemattomia naistutkijoita, jotka työskentelevät empiirisen tieteen eturintamassa.

Miksi feministiset väkivaltatutkijat eivät osaa tai halua tehdä eroa selittämisen ja selittelyn

välillä? Luettuani useita feministisen väkivalta-
tutkimuksen yliopistollisia oppikirjoja minulle
on syntynyt käsitys, että osa suuntauksen edus-
tajista ei itse tajua selittelyn ja selityksen välistä
eroa. Joka tapauksessa on vakava looginen virhe
väittää, että selityksen käyttäminen selittelynä ja
puolusteluna vaikuttaa selityksen tieteelliseen
oikeellisuuteen. Koska tämä asia on tärkeä (ja
näköjään vaikea), se on syytä väentää rautalan-
gasta. Ajatellaan miestä, joka on väkivaltainen
naista kohtaan ja selittää, että ”toimintani johtuu
siitä, että maa on pallonmuotoinen eikä litteä”.
Maapallon muotoa koskea väite *ei muutu epä-
todeksi* siksi, että sitä käytetään moraalittoman
ja rikollisen toiminnan perusteluna. Vastaavasti:
jos joku selittää omaa väkivaltaansa alkoholi-
ongelmalla tai sosiaalisella huono-osaisuudella,
nämä selitykset eivät selityksinä muutu epäto-
siksi siksi, että niitä käytetään rikoksen perus-
telutapana. Yleisesti pätee, että *mikään määrä
moraalittoman käyttäytymisen retorista selitte-
lyä ei kumoa sitä selitystä, jota selittely käyttää
hyväksi*. Tämän ymmärtäminen kuuluu tieteel-
lisen ajattelutavan perusteisiin.

Sinänsä selittely voi olla rikollisuuden syy.
Feministinen väkivaltatutkimus näyttäisi ole-
van pitkälti tietämätön siitä, että tätä on vuosi-
kymmenet tutkittu sekä psykologiassa attribuuti-
tutkimuksen (esim. Stoat & Häkkänen 2008)
että kriminologiassa neutralisaatiotutkimuk-
sen puitteissa (esim. Kivivuori 2008, 223–233).
Niinpä kriminologit ovat osoittaneet, että yksi-
löiden vaihteleva neutralisaatioalttius selittää
rikollisuuden vaihtelua populaatiossa. Yhteys
on todennäköisesti kausaalinen. Tämä ei kuiten-
kaan kumoa muiden tekijöiden vaikutus-
ta. Lisäksi neutralisaatiotutkimus osoittaa, että
rikollisten erilaiset selittelyt ja puolustelut ovat
läsnä *kaikessa* rikollisessa toiminnassa: nuori
myymälävaras, nakkikioskitappelijä ja talousri-
kollinen selittelevät tekoaan. On erikoista, että
feministinen väkivaltatutkimus tekee niin suu-
ren numeron siitä, että parisuhteessa väkivaltai-
set miehet selittelevät rikoksiaan. Jos soveltai-
simme feminismin oppia tässä kriminologiaan,
meidän olisi kaikkien rikoslajien kohdalta hylät-
tävä kaikki syyteoriat, koska ihmiset käyttävät

ja voivat käyttää niitä selittelyinä. Mahdollisesti
feminismin tavoitteena onkin korvata käyttäyty-
misen syiden laaja-alainen tieteellinen tutkimus
moraalisella paheksunnalla.

Yksilötason vaihtelun ongelma

Miesten alttius syyllistyä väkivaltaan vaihtelee.
Miespopulaation sisäistä vaihtelua väkivallan
harjoittamisessa ei voi selittää muuttujalla, joka
on kyseisessä ryhmässä vakio (= kaikki ovat
miehiä). On siis loogisesti välttämätöntä, että
jokin muu tekijä kuin miessukupuoli (tai kaikil-
le yhteinen patriarkaalinen sukupuolijärjestel-
mä) selittää miesten keskinäisiä eroja väkivaltai-
suudessa.

Feministiset väkivaltatutkijat ovat todenneet,
että miesten välillä on eroja väkivaltaisuudes-
sa (ks. esim. Husso 2003, 52–53). Keskinen on
– aivan oikein – todennut, että miesten välisten
erojen laiminlyönti on ollut feministisen väki-
valtatutkimuksen ongelma (Keskinen 2005, 15,
365–366). Pitää täysin paikkansa, että suuntaus
on kyvytön selittämään eroja miesten väkival-
ta-alttiudessa. Näin on, koska kaksiarvoisella
muuttujalla ei voi selittää vaihtelua, joka ilme-
nee muuttujan toisen luokan sisällä. Keski-
sen huomattavana ansiona on tämän dilemman
ymmärtäminen, mutta hänen ratkaisunsa on
ongelmallinen – tai oikeastaan se ei ole ratkai-
su yksilövaihtelun selittämisen ongelmaan. Hän
nimittäin katsoo, että miesten välisiä eroja väki-
valtaisuudessa selittää ”eri diskurssien rakenta-
miin subjektipositioihin asettuminen”. Väki-
vallan vaihtelua miespopulaatiossa selittää siis se,
että ”miehet voivat liikkua erilaisten väkivaltaa
ja maskuliinisuutta käsittelevien diskurssien ja
niiden tarjoamien subjektipositioiden välillä
sekä sitoutua niihin eri tavoin”. Vastaavasti muu-
tos väkivaltaisessa käyttäytymisessä selittyy sil-
lä, että yksilö ”investoi” erilaiseen subjektiposi-
tioon kuin aiemmin. (Keskinen 2005, 20, 35–37,
60.) Näissä näkemyksissä ei kuitenkaan ole kyse
selittämisestä, vaan selitettävän ilmiön uudelle-
nimeämisestä. Avoimeksi jää, mikä selittää
yksilötasoista vaihtelua asettumisessa eri ”sub-
jektipositioihin”.

Riittääkö vallankäyttö ja kontrollinhalu väkivallan selittämisessä?

Feministinen väkivaltatutkimus katsoo, että naiseen kohdistuvaa väkivaltaa selittää vallankäyttö ja kontrolloimisen halu. Väkivaltaa ”on tulkittava vallankäyttönä ja yrityksenä hallita kumppania” (Keskinen 2005, 364; Keskinen 2010, 247). Nyqvist esittää maltillisesti tavoitteekseen ”*tarkentaa olemassa olevaa käsitystä* siitä, miten sukupuoli, valta ja seksuaalisuus kytkeytyvät toisiinsa väkivaltaisessa parisuhteessa” (Nyqvist 2001, 131, korostus lisätty). Kyse on miessukupuolen kollektiivisesta luokkatoiminnasta naisia vastaan (*gender class actions*, Hearn 1998, 32). Feministinen tutkimus lähestyy väkivaltaa ”itsenäisenä ongelmakenttänä” joka ”liittyy sukupuolten välisiin suhteisiin ja valtaeroihin” (Keskinen 2008, 314). Itsenäisyydellä tarkoitetaan tässä sitä, että ilmiön yhteydet sitä selittäviin tekijöihin, erityisesti alkoholismiin ja syrjäytymiseen, hylätään *a priori*, siis ilman tutkimusta.

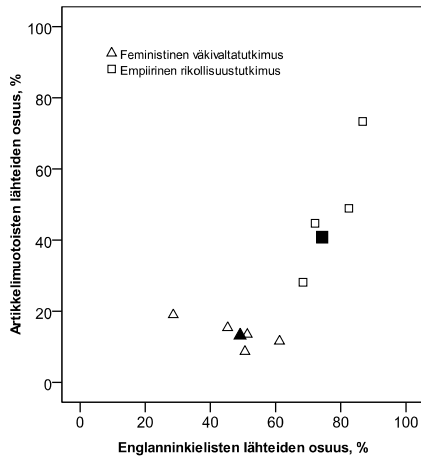
Kansainvälisessä tiedeyhteisössä ei ole olemassa mitään konsensusta siitä, että valta ja kontrollinhalu olisivat parisuhdeväkivallan selittämisessä ainoat tai keskeisimmät syyt. Asiaa pohdittaessa sekoitetaan herkästi toiminnan motiivi ja käyttäytymisen syy. Tätä asiaa voidaan ehkä lähestyä ottamalla esimerkki rikollisuuden toiselta saralta, vaikkapa liikeryöstöistä. Niiden julkilausuttu ja tietoinen motiivi on useimmissa tapauksissa rahan saaminen. Tekijän välittömän motiivin selvittämistä ei kuitenkaan pidetä rikollisuuden tutkimuksessa riittävänä syiden analyysinä. Jos ryöstöjä selitetään rahanhimoilla, selitystarve siirtyy siihen, miksi rahanhimo vaihtelee populaatiossa. Jos siihen vaikuttavia tekijöitä pystytään selvittämään, niin itse ilmiöönkin pystytään ehkä vaikuttamaan tehokkaammin kuin opettamalla kaikille ihmisille, että rahanhimo on pahasta. Samalla tavalla parisuhdeväkivallan ”selittäminen” vallankäytöllä tai kontrollinhalulla ei ole riittävä selitys, vaan kyse on selitettävän asian uudelleennimeämisestä.

Väkivallan selittäminen kontrollihalulla on siitä harvinainen osa feminististä väkivaltatutkimusta, että asiaa on suuntauksen piirissä tutkittu myös määrällisesti, kyselyjen avulla. Nais-

uhritutkimusten kyselyaineistoja on käytetty analysoitaessa kontrollin ja väkivallan yhteyttä (esim. Heiskanen 2002, 166–171; Piispa 2002; Johnson ym. 2008, 123–131). Naisuhritutkimusten kontribuutio on ollut tärkeä, ja ne ovatkin huomattavasti korkeampitasoisia kuin tyyppillinen feministinen väkivaltatutkimus, joka useimmiten perustuu pieniin ja vahvasti valikoituneisiin aineistoihin. Myös määrällisissä tutkimuksissa on kuitenkin eräitä ongelmia. Ehkä keskeisin ongelma on, että kontrollikäyttäytyminen on ilmiönä hyvin lähellä väkivaltaista käyttäytymistä. Jos kontrollikäyttäytyminen otetaan tilastollisessa monimuuttujamallissa väkivaltaa selittäväksi tekijäksi, asetelmasta tulee helposti *tautologinen*. Niinpä esimerkiksi Markku Heiskanen toteaaakin, että naisuhrikyselyjen kontrollikäyttäytyminen ”suorastaan tihkuvat väkivaltaa” (Heiskanen 2002, 170). Ei ihme, että tautologinen selittäjä nousee muita vahvemmaksi prediktoriksi (Heiskanen 2002; Johnson ym. 2008, 130). On ongelmallista, jos *selitettävän ilmiön osia* tai siihen *hyvin läheisesti liittyviä* käyttäytymisalttiuksia nostetaan syiksi; kyse on tautologiasta, ei selittämisestä. Samalla tällainen menettely voi häivyttää näkyvistä olennaisia seikkoja, kuten sosiaalisen huono-osaisuuden roolin. Lisäongelmana on, että näissä tutkimuksissa ei huomioida yksilön psykologisia ominaisuuksia, kuten itsekontrollia tai muita suhteellisen vakaita persoonallisuuspiirteitä, jotka voivat selittää kontrollihalun ja väkivallan yhteisvaihtelua. Kaiken kaikkiaan kvantitatiivinen feministinen väkivaltatutkimus ei anna järin vahvaa tukea sille, että kontrollikäyttäytyminen olisi väkivallan syy (eikä osa väkivalta-alttiutta).

Miten ”näkökulma” pidetään lukittuna

Suvi Ronkainen ym. (2011, 41) ovat perustellusti todenneet, että tieteellisessä työssä on tärkeää tietää, mitä muut tieteenalat ovat sanoneet tutkittavasta ilmiöstä. Valitettavasti feministinen väkivaltatutkimus ei noudata tätä periaatetta. Se ei ainoastaan jätä perehtymättä muiden tieteenalojen tutkimuksiin; sen lisäksi se *aktiivisesti vastustaa ja hyökkää empirisiä yhteiskunta- ja käyttäytymistieteitä vastaan*, kuten edellä

Kuvio 1. Englanninkielisten ja artikkelimuotoisten lähteiden osuus feministisen väkivaltatutkimuksen ja empiirisen rikollisuustutkimuksen oppikirjoissa. Mustat havaintopisteet kuvaavat klustereita kokonaisuuksina.

olen dokumentoinut. Eräs tapa ylläpitää aatteellista sulkeumaa on se, että viitataan pääasiassa omaa näkökulmaa edustavaan aiempaan tutkimukseen.

Edellä olen kuvannut kriittisesti feministisen väkivaltatutkimuksen yliopistollisten oppikirjojen sisältöä ja osoittanut, että teokset suhtautuvat yleensä vihamielisesti empiiriseen tutkimukseen. Mutta näkyykö tämä myös oppikirjojen lähdepohjassa? Lähdin hakemaan vastausta tähän kysymykseen tarkastelemalla oppikirjojen viittauskäytäntöjä. Millaiseen tutkimuspohjaan feministisen väkivaltatutkimuksen oppikirjat nojaavat? Huomion kohteeksi nostin kaksi asiaa. Ensinnäkin tarkastelin sitä, kuinka laajasti teokset viittaavat kansainvälisen tiedeyhteisön tuloksiin. Tätä mittasin englanninkielisten lähteiden osuudella. Toiseksi tarkastelin sitä, kuinka suurelta osin viitattu tutkimus on julkaistu tieteellisen artikkelin muodossa. Lähdin siitä, että tieteellisessä aikakauslehdessä artikkelina julkaistu tutkimus on ennen julkaisemistaan läpikäynyt objektiivisemmän arvioinnin kuin monografiat tai tekstit, jotka on julkaistu samanmielisten tutkijaryhmien toimittamissa teoksissa. Vertailuryhmänä käytin neljää suomenkielistä rikollisuustutkimuksen oppikirjaa

tai oppikirjaan sisältyvää lukua. Nämä tekstit edustavat empiirisiä tieteitä, sosiologiaa, psykologiaa ja psykiatria.¹

Vertailun tulokset olivat kiinnostavia. Feministinen väkivaltatutkimus tiivistyi yhdeksi klusteriksi ja empiiriset tieteet toiseksi klusteriksi. Kuviossa 1 klustereita on tarkasteltu kokonaisuuksina siten, että koko klusteria kuvaava havaintopiste on esitetty mustalla. Ylipäätään korostan tässä klustereiden välistä eroa; yksittäisten oppikirjojen vertailu ei ole olennaista.

Tarkastelun perusteella feministisen väkivaltatutkimuksen oppikirjat nojaavat voimakkaammin kotimaiseen, suomenkieliseen lähdepohjaan (ja vähemmän kansainväliseen englanninkieliseen tutkimukseen) kuin empiirisen rikollisuustutkimuksen oppikirjat. Feministisen väkivaltatutkimuksen oppikirjojen tietoperusta ei nojaudu tieteellisiin artikkeleihin samassa mitassa kuin empiirisen rikollisuustutkimuksen oppikirjojen tietoperusta. Havainnot tukevat teoksia lukiessa syntyvää vaikutelmaa, että feministinen väkivaltatutkimus on sisään-päin kääntynyt ja itseensä viittaava, verraten vahvasti kansalliskieleen sitoutunut yhteisö. Sen sijaan vertailutieteet sosiologia, psykologia ja psykiatria nojaavat tietoperustaan, joka on kielellisesti avoin globaalin tiedeyhteisön kritiikille;

1 Feminististä väkivaltatutkimusta edustivat lähteet Husso 2003, Niemi-Kiesiläinen 2004, Keskinen 2005, Näre & Ronkainen 2008 ja Keskinen 2010. Vertailuryhmän muodostanutta empiiristä rikollisuustutkimusta edustivat lähteet Laine 2007, Kivivuori 2008, Haapasalo 2008 ja Tiihonen 2011. Tarkastelusta poistettiin selkeästi oikeustieteelliset luvut tai osat, joissa ei ollut kyse empiirisestä tutkimuksesta. Lähteen Niemi-Kiesiläinen 2004 osalta tarkastelussa on mukana vain sivuilla 19–69 viitattu kirjallisuus, lähteen Näre & Ronkainen 2008 osalta sivujen 37 ja 404 välillä olevat kirjallisuusluettelot. Luokiteltujen viittausten kokonaismäärä oli 3 129. Luokittelun reliabiliteettia tarkasteltiin rinnakkaisluokittelutestillä, jossa toinen luokitteija – joka ei osallistunut varsinaiseen luokitteluun – luokitteli 213 aineiston lähdeviitettä tietämättä primaariluokittelijan koodausratkaisuja. Rinnakkaisluokittelutestissä erityisenä huomion kohteena oli artikkelistatuksen määrittely. Tältä osin luokittelijoiden yhtäpitävyyssprosentti oli 98,6 %.

lisäksi niiden oppikirjat nojaavat artikkelimuotoon, joka lähes aina merkitsee ulkopuolista vertaisarviointia.

Tarkastelin erikseen myös sitä, kuinka paljon tietopohja nojaa niin kutsuttuihin toimitettuihin teoksiin ja kirjoituskokoelmiin. Näihin viittaaminen oli selvästi yleisempää feministisessä väkivaltatutkimuksessa kuin empiirisissä tieteissä. Toimitetuissa – eritoten suomenkielissä – teoksissa on mielestäni useimmiten kyse ns. *kaverikirjoista*, joissa valmiiksi samanmieliset tutkijat esittävät yhdessä käsityksiään. Suomenkielinen kaverikirja voikin välttää lähes kokonaan globaalin tiedeyhteisön nykykäsitysten huomioon ottamisen.

Vertailun tulokset ovat linjassa tässä artikkelissa esittämäni sisällöllisen kritiikin kanssa. Feministinen väkivaltatutkimus hyökkää aktiivisesti muita tieteitä kohtaan ja pitää niitä yhteiskunnallisesti haitallisina. Onkin ilmeistä, että suuntauksen aatteen ja sen julkaisukäytäntöjen välillä on yhteys: viittaamis- ja tutkimuskäytännöt tukevat aatteellista sulkeumaa. Yliopisto-opiskelijoille tarjotaan oppisisältöä, joka hyökkää empiirisistä tieteistä vastaan ja tarjoaa tilalle kapea-alaista asianajotutkimuksen maailmankuvaa.²

Mitä tietoa feministinen väkivaltatutkimus jättää huomiotta?

Suomessa parisuhdeväkivallan tutkimus on viimeisen 20 vuoden aikana paisunut ”valtaviin mittasuhteisiin” (Niemi-Kiesiläinen 2004, 29). Kyse on viime vuosiin asti ollut yhteiskuntatieteiden osalta lähes yksinomaan feministisestä väkivaltatutkimuksesta. Kansainvälisessä katsannossa suomalainen, feminismiin dominoima kenttä näyttäätyykin yksipuolisuudessaan poikkeuksellisenä. Muualla tehdään runsain mitoin empiirisiin yhteiskunta- ja käyttäytymistieteisiin kytkeytyvää tutkimusta. Se tuottaa joskus femi-

nistisiä käsityksiä *tukevia*, joskus niitä *kumoavia* tuloksia; sen sijaan empiirinen tutkimus ei *oleta* feminismiin käsityksiä tosiksi. Tutkimus onkin siksi tuottanut runsaasti tietoa, joka suomalaisessa feministisessä väkivaltatutkimuksessa jätetään huomiotta. Nostan esiin joitakin tärkeitä tutkimussuuntauksia ja tuloksia, joiden ”näkyvätöntämisessä” feministinen tutkimus on mielestäni onnistunut valitettavan hyvin. Tilasyistä jätän tarkastelun ulkopuolelle kysymyksen naisten väkivallasta miehiä ja lapsia kohtaan, koska Salmi (2009b) on jo käsitellyt laaja-alaista perheväkivaltatutkimusta merkittävässä katsausartikkelissaan (myös Heiskanen & Ruuskanen 2010).

(1) *Yksilötasoiset syyt*. Feministisen väkivaltatutkimuksen vakavin ongelma on sellaisten tutkimusten laiminlyönti, joissa on selvitetty yksilökohtaisten ominaisuuksien yhteyttä parisuhdeväkivaltaan. Jo 1990-luvulla oli saatavissa varsin robustiin tutkimukseen nojaavaa tietoa parisuhdeväkivallan syistä. Tutkimus osoitti, että parisuhdeväkivallan vaihtelua selittivät varhaiset sosiaaliset suhteet omassa taustaperheessä, sosiaalinen huono-osaisuus, alhaiset koulutussaaumat ja varhainen rikosaltuus (Magdol ym. 1998). Siis: ne henkilöt, jotka tekivät murrosikänsä aikana muita enemmän rikoksia, syyllistyivät nuorena aikuisuudessa muita enemmän parisuhdeväkivaltaan. Näin parisuhdeväkivallan populaatiovaihtelu selittyi yksilöalttiuden vaihtelulla. Myöhemmin yksilön psykopatologian rooli parisuhdeväkivallan syynä havaittiin tutkimuksessa, jossa vastemuuttujana oli vakavampi vamma aiheuttanut väkivalta (Ehrensaft ym. 2004). Varhain ilmenevät psykiatriset ongelmat, kuten käyttäytymishäiriö ja ADHD, selittävät parisuhdeväkivaltaan syyllistymistä sekä miehillä että naisilla (Fang ym. 2010). Ainakin miesten tekemän väkivallan osalta psykiatristen häiriöiden rooli on todettu sekä vauriissa että köyhemmissä maissa (Miller ym. 2011). Lapsuudessa kiusaamiseen syyllistyminen on yhteydessä väkivallan harjoittamiseen myöhemmissä parisuhteissa (Falb ym. 2011). Jos yksilön antisosialisuus otetaan selitysmallissa huomioon, muiden tekijöiden, kuten asenteiden ja arvojen, parisuhteen piirteiden ja naapurus-

2 Korostan, että tässä ei ole kyse suomen kielen arvostelusta tieteen kielenä. On tärkeää, että suomen kieli säilyy myös tieteen kielenä. Tarkastelin oppikirjojen lähdeopijaa arvostelematta sitä, että kaikki tarkastellut tekstit on kirjoitettu suomen kielellä.

FREDA 33 HELSINKI MA-PE 10.30-18 LA 10.30-15 PUH. 611 611 WWW.AINO.NET

aino

ton ominaisuuksien, yhteys väkivalta-alttiuteen heikkenee. Tämä tarkoittaa todennäköisesti sitä, että esimerkiksi asenteiden ja parisuhdeväkivallan yhteys on osin näennäiskorrelaatio, ja taustalla oleva todellinen syy on yksilön väkivaltaaltis persoonallisuus (Harris ym. 2011). Usein yksilövaihtelua analysoivat tutkimukset nojautuvat pitkittäisaineistoihin, joissa samoja henkilöitä on seurattu pitkään; näyttötaso on huomattavasti korkeampi kuin tyyppillisessä feministisen väkivaltatutkimuksen laadullisessa analyysissä, joka nojautuu yleensä pieneen tapausmäärään. Yksilön ominaisuuksia tukevat löydökset kumoavat feministisen väkivaltatutkimuksen olettamuksia (Dixon & Graham-Kevan 2011, 1148).

(2) *Yhteys sosiaaliseen huono-osaisuuteen.* Yksi tosiasia, jota feministinen väkivaltatutkimus on halunnut tehdä näkymättömäksi, on perheväkivallan eri muotojen yhteys sosiaaliseen huono-osaisuuteen. Suuntauksen edustajat toistavat mielellään kantaa, että naisiin kohdistuu parisuhdeväkivaltaa yhtä lailla kaikissa yhteiskuntaryhmissä. Niinpä Keskinen (2005, 87) toteaa, että ”parisuhdeväkivallan on todettu läpäisevän kaikki yhteiskunnan sosiaaliset kerrokset”. Vastaavasti Niemi-Kiesiläinen selittää, että ”parisuhdeväkivaltaa esiintyy kaikissa yhteiskuntaluokissa” (Niemi-Kiesiläinen 2004, 48). Nämä feministien väitteet ovat joko *itsestään selviä* tai *empiirisesti virheellisiä*. Ne ovat itsestään selviä, jos feministit tarkoittavat, että kaikissa yhteiskuntaryhmissä esiintyy ainakin jonkin verran parisuhdeväkivaltaa. Sen sijaan jos feministit väittävät, että väkivallan riski ja paljous ovat samat kaikissa yhteiskuntaryhmissä, he esittävät virheellisen väitteen. Parisuhde- ja perheväkivaltaa esiintyy sitä enemmän, mitä alemmista ryhmistä on kyse, ja tämä yhteys ilmenee samansuuntaisena eri vakavuusasteita edustavissa väkivallan muodoissa (Aaltonen ym. 2012; Kivivuori & Lehti 2012; Buss & Duntley 2011). Parisuhde- ja perheväkivallan empiirinen tutkimus tukee sosiaaliseen huono-osaisuuteen viittaavia selitysmalleja. Jos analyysissä vakioidaan yksilötasoisia tekijöitä, kuten alkoholismi, asenteet tai (tautologisesti) kont-

rollikäyttäytyminen, sosiaalisen aseman tilastollinen yhteys parisuhdeväkivaltaan ilmenee heikompana (myös Abramsky ym. 2011, 13). Tämä ei kuitenkaan poista väestöryhmäeroja tai vähennä niiden kuvaamisen epidemiologista ja rikoksentorjunnallista merkitystä.

(3) *Väkivalta-alttiuden yleisyys.* Empiirisessä kriminologiassa yhtenä viime vuosikymmenten keskeisenä tutkimuskohteena on ollut rikoskäyttäytymisen yleisyyden (geneerisyyden) aste. On haluttu tutkia sitä, ovatko rikolliset ”erikoistuneet” johonkin rikoslajiin vai syyllistyvätkö he tyyppillisesti monenlaisiin rikoksiin (Gottfredson & Hirschi 1990; Kivivuori & Bernburg 2011, 428–429). Tässä ei ole mahdollista mennä tämän tutkimuskysymyksen yksityiskohtiin. Feministiset väkivaltatutkijat ovat mielellään korostaneet, että miehet, jotka pahoinpitelevät naisia, olisivat erikoistuneet juuri tähän toimintaan (esim. Nyqvist 2008, 133, 148, 160). Visiona on siis vaikkapa mies, joka käy säännöllisesti hyväpalkkaisessa toimistotyössä, on ystävien, sukulaisten ja lapsien kanssa aina miellyttävä ja väkivallaton, mutta kohdistaa parisuhdekumppaniinsa toistuvaa väkivaltaa ylläpitääkseen valta-asemaansa. Tällaisia henkilöitä on varmaan olemassa, mutta väkivaltatodellisuuden yleisen kuvaamisen kannalta hahmo on ilmeisen poikkeuksellinen. Empiirinen tutkimus on antanut tukea käsitykselle, että pääsääntöisesti yksilön väkivalta-alttius suuntautuu monelle taholle (Dixon & Graham-Kevan 2011, 1150). Henkilöllä, joka on väkivaltainen kumppaniaan kohtaan, on kohonnut riski olla väkivaltainen esimerkiksi lapsiaan, tuttuja ja tuntemattomia kohtaan (Salmi ym. 2009; Abramsky ym. 2011). Myös väkivallan harjoittaminen ja sen uhriksi joutuminen korreloivat keskenään (Sullivan ym. 2010).

Olen tässä nostanut esiin kolme väkivallan selittämisen kannalta hyvin keskeistä tutkimusteemaa, joita feministinen väkivaltatutkimuksemme ei ole edistänyt eikä välittänyt suomalaisen keskusteluun (listaa olisi voinut helposti jatkaakin). Toisaalta on syytä todeta, että Suomessakin perheväkivallan tutkimuskenttä on aivan viime vuosina alkanut monipuolistua, myös yhteiskuntatieteellisen ja kriminologisen

tutkimuksen alueella. Osin kyse on ollut siitä, että kansainvälisiä tutkimuspainotuksia on alettu esitellä suomen kielellä (Salmi 2009b). Lisäksi riippumaton perustutkimus on viriämässä, mainittakoon esimerkiksi Markku Heiskasen ja Elina Ruuskasen (2010) tutkimus miesten kokemasta väkivallasta, Venla Salmen (2009a) nuorten seurustelusuuhdeväkivaltaa käsitellyt tutkimus ja Kati Rantalalan johtama tutkimus perheensisäisestä lähestymiskiellosta (Rantala ym. 2008). Lisäksi on tehty perustutkimusta parisuhdeväkivallan yhteydestä sosiaaliseen huono-osaisuuteen (Kivivuori & Lehti 2012). Lasten kokeman väkivallan tutkimus on niin ikään tuottanut tärkeää uutta tietoa parisuhdeväkivallasta lapsiperheissä. On todettu, että parisuhdeväkivalta korreloi lapsiin kohdistuvan väkivallan kanssa, ja että sekä isät että äidit kohdistavat lapsiin väkivaltaa (esim. Ellonen & Sariola 2008; myös Salmi ym. 2009). Uhritutkimusten metodologiaa on tutkittu eritellen, miten kyselytutkimusten kehystäminen sukupuolinäkökulman kautta vaikuttaa tuloksiin (Kivivuori ym. 2012). Historiallisesta perspektiivistä on käsitelty rikollisuuskyselyjen poliittisia käyttöjä ja niiden muutoksia (Kivivuori 2011). Yhteistä näille tutkimuksille on ollut riippumattomuus asianajotutkimuksen (*advocacy research*) kehyksestä. Kaiken kaikkiaan kansainvälisen (ja vähitellen myös kotimaisen) empiirisen tutkimuksen kokonaisuus osoittaa, että muut tekijät kuin valtarakenteet ja diskurssit ovat perhe- ja muun väkivallan selittämisessä hyvin keskeisiä (ks. myös Dixon & Graham-Kevan 2011). Empiirinen näyttö tämän johtopäätöksen puolesta on metodologisesti ja teoreettisesti laaja-alaista.

Laihoja tuloksia

Ronkainen (2009, 454–455) on katsonut, että yhtenäistä feminististä väkivaltatutkimuksen suuntausta ei ole. Näkemys on virheellinen. Feministinen väkivaltatutkimus on sisällöllisesti poikkeuksellisen yhtenäinen aatteellinen painostusryhmä, joka tieteellisenä suuntauksena kärsii vakavista ongelmista. Näitä ovat muun muassa sisäinen ristiriitaisuus, totuuskriteerien korvaaminen tarkoituksenmukaisuuskriteereil-

lä, kyvyttömyys tai haluttomuus tajuta selityksen ja selittelyn eroa, kansainvälisen empiirisen tutkimuksen tietoinen halveksunta ja huomiotta jättäminen, aktiivinen hyökkääminen empiirisiä tieteitä vastaan, tietopohjan kapeus ja olemassa olevan laaja-alaisen tutkimustiedon näkymätöntäminen.

Käytännön suositusten osalta feministisen tutkimuksen anti näyttäisi rajoittuvan pitkälti rikollisuuden moraaliseen tuomitsemiseen. Suuntaus korostaa, että rikoksen tekijä on syytä vastuuttaa ja hänelle on sanottava, että kyseessä on rikos ja että väkivalta ei ole hyväksyttävää (esim. Keskinen 2005, 160, 211–212). Nämä ovat tutkimuksen tuloksina köykäisiä, koska rikollisuuden ja erityisesti lähisuhde- ja muun väkivallan paheksuttavuudesta ja tuomittavuudesta ei ole erimielisyyttä. Lisäksi on hyvä muistaa, että sinänsä tärkeä moraalinen pohdinta ei voi korvata tieteen perustehtävää. Yhteiskunnallisessa työnjaossa on hyödyllistä, jos tieteenharjoittajille annetaan mahdollisuus perehtyä objektiivisesti ilmiöiden syihin ja toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointiin. Tämä koituu myös väkivallan uhrien eduksi.

En ole voinut tässä käsitellä muita feministisen väkivaltatutkimuksen ongelmallisia piirteitä. Ensinnäkin on ongelmallista, jos suuntaus esiintyy ”filosofian” ja ”tieteenfilosofian” edustajana hyökätessään empiirisiä tieteitä vastaan. Analyttisen filosofian tradition tärkeydestä huolimatta empiiriset tieteet etenevät filosofiasta riippumatta, eivät sen ansiosta. Lisäksi on virheellistä antaa kuva, että nykyinen tieteenfilosofia yksimielisesti tukisi kielellisen käänteen mukaista relativismia tai näkökulmien yhteismitattomuutta (ks. esim. Boghossian 2007). Toinen ongelmallinen ilmiö on argumentti, että jotkin kansainväliset järjestöt ovat asettuneet tukemaan feminististä väkivaltateoriaa. Tällaisella tuella ei ole tieteellistä merkitystä. Tieteen tulosten pätevyyden mitta on laajasti ymmärrety, monitieteisen tiedeyhteisön kriittisessä väittelyssä jatkuvasti muotoutuva mielipide. Mikään määrä kansainvälisten järjestöjen julistuksia tai valtioiden sopimuksia ei muuta tätä. Empiirisen tieteen tuloksista ei voi säätää oikeudellisilla ja

Bookwell on moderni, suomalainen kirjapaino

Valmistamme kaikenlaiset kirjat, esimerkiksi romaanit, kuvakirjat, väitöskirjat, matrikkelit...

- **kaikki painosmäärät**
- **kaikki sidosasut**
- **mustavalkoiset tai värilliset**

Painamme myös mm. esitteitä ja vihkoja!

Tarjouspyynnöt Marjatta Lehtonen,
050 576 0449, marjatta.lehtonen@bookwell.fi

Voit myös täyttää tarjouspyyntölomakkeen
nettisivuillamme [www. bookwell.fi/tarjouspyyntö](http://www.bookwell.fi/tarjouspyynto)

poliittisilla sopimuksilla. Sellainen pyrkimys on ristiriidassa tieteen vapauden ja perusolemuksen kanssa ja haittaa väkivaltauhrien aseman kohentamista. Kolmas ongelmallinen ilmiö on se, että feministinen väkivaltatutkimus on viime vuosina pyrkinyt höllentämään sidostaan naiskysymykseen selittämällä, että sukupuolistuneen väkivallan käsite kattaa kaikki väkivallan osa-alueet, myös esimerkiksi miesten välisen väkivallan (Keskinen 2010). On kyseenalaista, hyötyykö mikään rikollisuuden tutkimuksen osa-alue feministisestä lähestymistavasta, joka on epäonnistunut naiseen kohdistuvan väkivallan tutkimuksessa.

Koska yliopistoistamme pitkälti puuttuu empiirisen kriminologian systemaattinen opetus, väkivaltailmiöiden osalta yliopistokenttä on pitkään ollut feministisen väkivaltatutkimuksen hallussa. Näin on asian laita ainakin yhteiskunta- ja sosiaalitieteiden näkökulmasta tarkasteltuna. Haitta kapea-alaisuudesta koituu opiskelijalle, joka saa puutteellisen käsityksen naiseen kohdistuvan väkivallan laaja-alaisesta kansainvälisestä tutkimuksesta eikä mitään käsitystä rikollisuuden empiirisestä tutkimuksesta. Yhteiskunta-alan yliopisto-opinnot tuottavat paitsi tulevat professorit myös suuren osan valtion ja kuntien hallintohenkilöstöstä. Siksikin on ongelmallista, jos yliopistollinen koulutus on vahvasti asianajonäkökulmaan kytkettyä eikä perustu uusimpaan empiiriseen tieteelliseen tutkimukseen. Viime kädessä suurin haitta feministisen väkivaltatutkimuksen hegemoniasta koituu kuitenkin kaikille niille, jotka arjessaan ja myös kodeissaan kohtaavat väkivaltaa. Feministinen väkivaltatutkimus on joko kieltäytynyt tutkimasta yksilöiden eroja väkivalta-alttiudessa tai epäonnistunut siinä. Lisäksi energiaa on tuhlatu muiden tieteenalojen vastustamiseen. Kaikki tämä on hyvin todennäköisesti haitannut rikosentorjuntaa tukevan tiedon kasaantumista. Harvoin yhteiskunta-ajattelun historiassa on ajettu yhtä hyvää asiaa – väkivallan vähentämistä – niin epätarkeituisuudella tavalla. Onneksi aivan viime vuosina on noussut esiin merkkejä käänteestä parempaan suuntaan.

Kirjallisuus

- Aaltonen, Mikko & Kivivuori, Janne & Martikainen, Pekka & Salmi, Venla (2012). SES and Criminality as Predictors of Male Violence – Does Victim's Gender Matter? Artikkelikäsi kirjoitus, jätetty arvioitavaksi.
- Abramsky, Tanya ym. (2011). What factors are associated with recent intimate partner violence? Findings from the WHO multi-country study on women's health and domestic violence. *BMC Public Health* 11:109.
- Boghossian, Paul (2007). *Fear of Knowledge. Against Relativism and Constructivism*. Oxford University Press, Oxford.
- Buss, David M. & Duntley, Joshua D. (2011). The evolution of intimate partner violence. *Aggression and Violent Behaviour* 16, 411–419.
- Dixon, Louise & Graham-Kevan, Nicola (2011). Understanding the nature and etiology of intimate partner violence and implications for practice and policy. *Clinical Psychology Review* 31, 1145–1155.
- Ehrensaft, Miriam K. & Moffitt, Terrie E. & Caspi, Avshalom (2004). Clinically Abusive Relationships in an Unselected Birth Cohort: Men's and Women's Participation and Developmental Antecedents. *Journal of Abnormal Psychology* 113, 258–271.
- Ellonen, Noora & Sariola, Heikki (2008). Väkivallan näkeminen perheessä. Teoksessa Noora Ellonen & Juha Kääriäinen & Venla Salmi & Heikki Sariola: *Lasten ja Nuorten väkivaltakokemukset*. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 17/2008, Tampere.
- Falb, Kathryn L. ym. (2011). School Bullying Perpetration and Other Childhood Risk Factors as Predictors of Adult Intimate Partner Violence Perpetration. *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine* 165, 890–894.
- Fang, Xiangming ym. (2010). Attention-Deficit/Hyperactivity Disorder, Conduct Disorder, and Young Adult Intimate Partner Violence. *Archives of General Psychiatry* 67, 1179–1186.
- Gottfredson, Michael R. & Hirschi, Travis. (1990). *A General Theory of Crime*. Stanford: Stanford University Press.
- Gruber, Aya (2007). The Feminist War on Crime. *Iowa Law Review* 92, 741–833.
- Haapasalo, Jaana (2008). *Kriminaalipsykologia*. PS-kustannus, Juva.
- Harris, Grant & Hilton, N. Zoe & Rice, Marnie E. (2011). Explaining the Frequency of Intimate Partner Violence by Male Perpetrators. Do Attitude, Relationship, and Neighborhood Variables Add to Antisociality? *Criminal Justice and Behavior* 38, 309–331.
- Hearn, Jeff (1998). *The Violences of Men. How Men Talk About and How Agencies Respond to Men's Violence to Women*. Sage, London.
- Heiskanen, Markku (2002). *Väkivalta, pelko, turvattomuus. Surveytutkimuksen näkökulmia suomalaisten turvallisuuteen*. Tilastokeskus, Helsinki.
- Heiskanen, Markku & Ruuskanen, Elina (2010). *Tuhansien iskujen maa – miesten kokemaa väkivaltaa Suomessa*. Heuni Report Series 66, Helsinki.
- Husso, Marita (2003). *Parisuhdeväkivalta. Lyötyjen aika ja tila*. Vastapaino, Jyväskylä.
- Johnson, Holly & Ollus, Natalia & Nevala, Sami (2008). *Violence Against Women. An International Perspective*. Springer, New York.
- Keskinen, Suvi (2005). *Perheammattilaiset ja väkivaltatyön ristiriidat. Sukupuoli, valta ja kielemalliset käytännöt*. Tampere University Press, Tampere.

- Keskinen, Suvi (2008). Näkyvissä ja näkymättömissä. Teoksessa Sari Näre & Suvi Ronkainen (toim.): *Paljastettu intiimi. Sukupuolistuneen väkivallan dynamiikkaa*. Lapin yliopistokustannus, Rovaniemi.
- Keskinen, Suvi (2010). Sukupuolistunut väkivalta. Teoksessa Tuija Saresma & Leena-Maija Rossi & Tuula Juvonen (toim.): *Käsikirja sukupuoleen*. Vastapaino, Tampere.
- Kivivuori, Janne (2008). *Rikollisuuden syyt*. Nemo, Helsinki.
- Kivivuori, Janne (2011). *Discovery of Hidden Crime*. Oxford University Press, Oxford.
- Kivivuori, Janne & Bernburg, Jón Gunnar (2011). Delinquency Research in the Nordic Countries. Teoksessa Michael Tonry & Tapio Lappi-Seppälä (toim.): *Crime and Justice in Scandinavia. Crime and Justice – A Review of Research*. University of Chicago Press, Chicago.
- Kivivuori, Janne & Lehti, Martti (2012). Social Correlates of Intimate Partner Homicide in Finland: Distinct or Shared With Other Homicide Types? *Homicide Studies* 16, 60–77.
- Kivivuori, Janne & Sirén, Reino & Danielsson, Petri (2012). Gender Framing Effects in Victim Surveys. *European Journal of Criminology* 9, 142–158.
- Laine, Matti (2007). *Kriminologia ja rankaisun sosiologia*. Acta Poenologica 1/2007. Tietosanoma, Jyväskylä.
- Lattu, Emmi (2008). Naisten tekemä väkivalta. Teoksessa Sari Näre & Suvi Ronkainen (toim.): *Paljastettu intiimi. Sukupuolistuneen väkivallan dynamiikkaa*. Lapin yliopisto-kustannus, Rovaniemi.
- Magdol, Lynn ym. (1998). Developmental Antecedents of Partner Abuse: A Prospective-Longitudinal Study. *Journal of Abnormal Psychology* 107, 375–389.
- McMillan, Lesley (2007). *Feminists Organizing Against Gendered Violence*. Palgrave Macmillan, Great Britain.
- Miller, E. ym. (2011). Premarital mental disorders and physical violence in marriage: cross-national study of married couples. *British Journal of Psychiatry* 199, 330–337.
- Niemelä, Jussi K. & Tammisalo, Osmo (2006). *Keisarinna uudet (v)aatteet. Naistutkimus luonnontieteen näkökulmasta*. Terra Cognita, Helsinki.
- Niemi-Kiesiläinen, Johanna (2004). *Rikosprosessi ja parisuhdeväkivalta*. WSOY, Helsinki.
- Nyqvist, Leo (2008). Seksuaalinen väkivalta parisuhteessa. Teoksessa Sari Näre & Suvi Ronkainen (toim.): *Paljastettu intiimi. Sukupuolistuneen väkivallan dynamiikkaa*. Lapin yliopistokustannus, Rovaniemi.
- Näre, Sari & Ronkainen, Suvi (toim.) (2008). *Paljastettu intiimi. Sukupuolistuneen väkivallan dynamiikkaa*. Lapin yliopistokustannus, Rovaniemi.
- Piispa, Minna (2002). Complexity of Patterns of Violence Against Women in Heterosexual Relationships. *Violence Against Women* 8, 873–900.
- Rantala, Kati & Smolej, Mirka & Leppälä, Jussi & Jokinen, Anniina (2008). *Kaltevalla pinnalla. Perheen sisäisen lähestymiskiellon arviointitutkimus*. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia 239, Helsinki.
- Ronkainen, Suvi (2009). Miten näkökulma piilotetaan: esimerkkinä 'monimuotoinen väkivaltatutkimus'. *Oikeus* 38, 454–464.
- Ronkainen, Suvi & Näre, Sari (2008). Intiimin haavoittava valta. Teoksessa Sari Näre & Suvi Ronkainen (toim.): *Paljastettu intiimi. Sukupuolistuneen väkivallan dynamiikkaa*. Lapin yliopistokustannus, Rovaniemi.
- Ronkainen, Suvi & Pehkonen, Leila & Lindblom-Ylänne, Sari & Paavilainen, Eija (2011). *Tutkimuksen voimasanat*. WSOYpro, Porvoo.
- Salmi, Venla (2009a). Nuoret seurusteluhdeväkivallan uhreina. Teoksessa Venla Salmi (toim.): *Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikokemukset. Nuorisoriikollisuuskyselyjen tuloksia 1995–2008*. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia 246, Helsinki.
- Salmi, Venla (2009b). Kohti monimuotoista parisuhdeväkivaltatutkimusta. *Oikeus* 38, 119–137.
- Salmi, Venla & Lehti, Martti & Sirén, Reino & Kivivuori, Janne & Aaltonen, Mikko (2009). *Perheväkivalta Suomessa*. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen verkkokatsauksia 12/2009.
- Stoat, Taija & Häkkänen, Helinä (2008). *Väkivaltarikollisten persoonallisuuspiirteiden ja attribuutioiden yhteydet rikosten uusimiseen*. Rikosseuraamusviraston julkaisuja 2/2008, Vammala.
- Sullivan, Tami P. ym. (2010). Does the Inclusion Criterion of Women's Aggression as Opposed to Their Victimization Result in Samples that Differ on Key Dimensions of Intimate Partner Violence? *Violence Against Women* 16, 84–98.
- Tiihonen, Jari (2011). Oikeuspsykiatria. Teoksessa Jouko Lönnqvist ym. (toim.): *Psykiatria*. Duodecim, Helsinki.

Kirjoittaja on Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen kriminologisen yksikön tutkimusjohtaja sekä sosiologian dosentti Helsingin yliopistossa.